

tani fejezetet *Mester János* főiskolai tanár írta nagy filozófiai apparátussal. Fejtegetései meggyőznek arról, hogy mennyire fontos az újabb pedagógiai törekvések elvi háttérét keresni. Figyelmeztet, hogy nem szabad az idegenből hozott vagy minden áron való újítás szellemétől táplált törekvéseket kritika nélkül szolgálilag követni.

A történelmi fejezetet *Javor Albert* írta. Szeretném, ha minél többen olvasnák el ezt a világosan megírt részt, mert a munkaiskola igazi értelme körül még ma is nagyon téves fogalmakkal találkozunk a tanítók és tanárok körében. Ez a fejezet rövid bevezetés után ismerteti a tanulóiskola, a nevelőiskola és a munkaiskola lényegét. Majd ügyes elemzéssel és a gondolatok megfelelő csoportosításával rámutat: a munkaiskola általános közgazdasági, ipari és pszichológiai gyökereire. Fröbel szociális gondolatain, Herbart nevelő-oktatásán, a művészi nevelésen, a személyiség pedagógiáján, a gyermek felszabadításán és a lipcei tanítók törekvésein át Berthold Ottó iskolájának ismertetésével eljut Kerschensteiner és Gaudig drezdai küzdelméig, mely Gaudig győzelmével és a munkaiskola tágabbkörű, szélesebb értelmezésével végződött. Kialakul az *öntevékenység iskolája*, mely a kérdve-kifejtésnek egészen új értelmet ad és a spontaneitás és az alkalomszerű tanítás fontosságát hirdetve felveti a szokásos, tárgyakra elkülönített tanítás helyett, különösen az alsófokon, a tanulás és tanítás menetének egységes tárgykörök szerinti való beosztását, melyet a németek *Gesamtunterricht*nek neveznek. Scheibnerrel, aki a munkaiskolának húsz éve egyik leghiggadtabb és legtanultabb képviselője, ő is megvizsgálja, hogy az újabb módszerek micsoda követelményekkel lépnek fel a gyermekkel, tanítóval és tankönyvvel szemben, majd a nevelőiskola örök értékeivel méri az új törekvéseket és a munkának, munkaközösségnek és önkormányzatnak gondolatait összeegyezteti a nevelés gondolatával és a jövő fejlődés egyedüli megoldását a nemzeti kultúra tudatos szolgáltatásában találja.

Friss szellem üde levegője áramlik felénk a könyvből. Tanulságai messze túlszárnyalják a polgári iskola kereteit.

Quint József.

Dr. Kenyeres Elemér: A gyermek beszédének fejlődése. Képeskönyv — mese — idegennyelv. (Szülők Könyvtára 6—8. szám.) A „Studium” kiadása, Budapest. — 119 lap. Ára 4 pengő.

Ez a népszerű stílusban írt könyvecske elsősorban szülők és tanítók részére készült. Célja az, hogy felvilágosítást nyújtson a gyermeki beszéd és általában a gyermeki lélek fejlődéséről azok számára, akik ezeket a kérdéseket behatóbban óhajtják tanulmányozni, továbbá, hogy buzdítólag hasson a gyermeknyelv tanulmányozása dolgában. Kenyeres főleg a saját gyermekének tanulmányozásából indul ki, de felhasználja az idevágó külföldi irodalmat is. Különös jelentőséget ad munkájának az, hogy nemcsak a négy éven aluli gyermekek nyelvének tanulmányozásával foglalkozik, mint az eddigi magyar gyermeknyelvkutatók, hanem a négy éven felüli, a 4—8 éves gyermek nyelvének fejlődését is tanulmány tárgyává tette. A könyv ezé

tehát nemcsak a szorosabb értelemben vett gyermeknyelvkutatókat érdeklí, hanem az óvónöket és a tanítókat is, de természetesen a szülöket is. Aki a gondjaira bízott gyermek beszédének tudatos fejlesztésén fáradozik, az sok haszonnal fogja ezt a könyvecskét forgatni. A szülő és a tanító szempontjából azért van e könyvecskének nagy jelentősége, mert az első didaktikai vonatkozású könyv irodalmunkban. Az eddigi gyermeknyelvtanulmányok ugyanis csak a nyelvi jelenségek leírására és lélektani vonatkozásaikra szorítottak. Kenyeres megkísérli, hogy a beszédjelenségek alapján beszédnevelési utasításokat, tanácsokat adjon a szülöknek és a tanítóknak. A könyv népszerű jellege, valamint megszabott terjedelme talán nem engedte, hogy a pedagógiai vonatkozásokat jobban kimerítse, habár a pedagógiai résznek behatóbb tárgyalása bizonyára emelte volna a könyvecske értékét.

A könyv öt fejezetből áll. A fejezetek címei: I. Néhány szó a fejlődésről. II. A beszéd fejlődése az első évben. III. A beszéd fejlődése az egy szóból álló mondatok után. IV. A képeskönyvek, gyermekversek és mesék. V. Idegen nyelv tanulása. Az első fejezet ismerteti általában a fejlődés kérdését és a gyermekbeszéd fejlődésében közrejátszó tényezőket, azok jelentőségét és szerepét a beszédfejlődés menetében és milyenségében. A második fejezet az első év beszédfejlődését, a kifejező mozgásokat, a gögicselést, a hangutánzást, a beszédhangok jelentkezését, az első szavak és az egyes szófajok jelentkezését, azok fellépésének idejét és milyenségét ismerteti. Ez a fejezet inkább a szülöket érdekli. A tanítót, az óvónöt azonban a következő fejezet fogja jobban érdekelni. Ez már a tényleges beszéd fejlődésével foglalkozik. Ezek az ismertetések azonban nemcsak a beszédfejlődést, hanem a gyermek szellemének fejlődését is adják. A szerző megfigyelései és megállapításai közt sok az eredeti, sok az új. Igen érdekesek a mondatfajok, a mondattípusok fejlődéséről, a gyermek beszédében előforduló szólásokról, valamint az átvitt értelmű szók használatáról szóló fejtegetései. E téren valóságos úttörő munkát végzett a szerző, mert ezekről a kérdésekről sem a hazai, sem a külföldi irodalomban nem beszéltek még.

Minket természetesen elsősorban azok a pedagógiai következtetések és azok a nevelési tanácsok érdekelnek, amelyeket a szerző megfigyeléseiből levon, illetőleg ad. Tanácsai nemcsak érdekesek, hanem értékesek is. Miként befolyásolhatjuk gyermekeink beszédének fejlődését, miként gyarapíthatjuk helyesen a gyermek szókincsét; mit tehetünk a helyes kiejtés, dologában, miként kezeljük a képeskönyvet, mit és hogyan mesélünk stb., erre nézve igen sok hasznos tanácsot kapunk a könyvből. Azonban úgy érzem, hogy itt bőkezűbb is lehetett volna az érdekes szerző.

A szerző az előszóban annak az óhajának ad kifejezést, hogy e könyvecske nyomán minél több szülő, óvónő és tanító csinálna részletes és tudományos szempontból is értékesíthető feljegyzéseket. Ez mindenesetre nagyon helyes és fontos óhaj. Azt hiszem azonban, hogy ilyen általános formájú óhajnak vajmi kevés eredménye lesz. Gyakorlati eredménye ennek az óhajnak csak úgy lenne, ha a könyvhöz egy kis kátészerű függelék csatol-

lakoznék, amely kérdések és feleletek formájában utasítást adna arra nézve, hogy a gyermek bizonyos korában különösen mit figyeljünk meg, mit jegyezzünk fel, milyen kérdéseket intézzünk a gyermekhez, hogy bizonyos nyelvi forma létezéséről vagy hiányáról meggyőződhesünk stb. Azt hiszem, hogy egy ilyen segédfüzet nagyban hozzájárulna a gyermeknyelvkutatás fejlesztéséhez.

Az értékes könyvecske mindenesetre megérdemli, hogy a szülők és a pedagógusok figyelmét felhívjuk rá.

Luz Gyula.

Dr. Koczogh András: *A tiszta élet.* Tanulóknak és szülőknek. Bp. (1928.) Vita Irodalmi és Nyomdai Vállalat. (8-r., 24 l.)

A kemény parancs. Összeállították: **Dr. Marczell Mihály** és **Dr. Koszterszitz József.** Bp. 1928. Élet Irodalmi és Nyomdai Rt. (8-r., VIII + 350 l.)

Dr. Oker-Blom Miksa: *A golya-mese helyett.* Egy pár szó szülőkhöz s fiúkhoz és leányokhoz. Finnből fordította *Pálfi Márton.* (*Szülők Könyvtára.* Szerkeszti *Imre Sándor.* 9—10. szám.) Bp. (1928.) Studium. (K. 8-r., 64 l.)

E három munka a magyar szexuális pedagógiai irodalom gyarapodását jelenti. Megegyeznek abban, hogy ugyanarra a célra törekszik mindegyik: a nemi ösztön nevelését akarja az egészség és az erkölcs figyelembevételével előmozdítani; azonban nagy különbségek is vannak közöttük.

Már terjedelem dolgában is nagyon eltérnek egymástól. Egyikük (*A tiszta élet*) csak vékony füzetke, másikuk (*A kemény parancs*) egy vaskos kötetre terjed. Különbőféle olvasóközönségnek is vannak szánva. A finn szerző műve a szülőknél kívül kisebbfajta gyermekek számára készült; Koczogh Andrásé hasonlóképp szól ugyan a szülőknek is, de elsősorban mégis a középfokú iskolák fiúösvendékeit tartja szem előtt; a Marczell Mihály és Koszterszitz József szerkesztette munka pedig a főiskolás ifjak akarátát óhajtja a jelzett irányban nevelni. Továbbá nem egyformák azok az eszközök sem, amelyekkel az egyes szerzők hivatásuknak és egyéniségüknek megfelelően hatni akarnak az ifjúságra. A finn orvos főként természettudományi, nevezetesen élettani és egészségügyi szempontból tekinti a kérdést. Főcélja az élettani jelenségekről való teljesen őszinte, mégis tapintatos felvilágosítás. Mindazáltal igazságtalanság volna, ha azt mondanánk, hogy az orvos-pedagógus egészen mellőzi az erkölcsi mozzanatokot; nem is cselekednék helyesen, ha mellőzné. *A kemény parancs* szerzői — egy népes egyetemi internátus (a budapesti Szent Imre-Kollégium) elüljárói — a vallás segítségével igyekeznek közelebb jutni a nehéz probléma megoldásához. Mint az ifjúság vallásos életének gondozásával foglalkozó papi személyek bölcs belátással hallgatnak a kérdésnek élettani és orvostudományi vonatkozásairól (ezeknek részletes fejtegetése nem is illelnek hozzájuk), hanem a vallásból fakadó erővel akarják támogatni az ifjakat ösztönéletük szabályozásának nem könnyű munkájában. Végül *A tiszta élet* pedagógus írója mintegy középhelyet foglal el az orvos és az egyházi személyek között, midőn kis füzetében az orvosi szempontokat körülbelül egyenlő arányban kapcsolja össze az erkölcsi szempontok érvényesítésével, továbbá.